

Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie

Blandyna Zajdler

Scenariusz interdyscyplinarnego projektu edukacyjnego do geografii dla III etapu edukacyjnego – liceum ogólnokształcącego i technikum

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Grażyna Wiśniewska
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

1. Temat projektu

Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie.

2. Planowany czas realizacji

dwie godziny lekcyjne oraz praca ucznia poza zajęciami szkolnymi (1 godzina).

3. Cele projektu

3.1. Cel ogólny projektu

Poznanie przyczyn konfliktów na świecie i miejsc ich występowania.

3.2. Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia: konflikt, uchodźca, terroryzm;
- wskazuje na mapie obszary napięć i konfliktów na świecie;
- grupuje rodzaje konfliktów: religijne, cywilizacyjne, wojen wewnętrznych, ruchy separatystyczne, środowiskowe, np. dostęp do wody pitnej;
- wyjaśnia zaangażowanie organizacji międzynarodowych w rozwiązaniu konfliktów.

4. Odbiorcy projektu

Odbiorcami projektu są wszyscy uczniowie II klasy (liceum ogólnokształcącego lub technikum) realizujący podstawę programową na poziomie podstawowym.

W przypadku pracy z zespołem klasowym zróżnicowanym pod względem poziomu wiedzy i umiejętności (w tym z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych – SPE) nauczyciel ma możliwość dostosowania realizowanych zadań oraz metod do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów.

Projekt stanowi uzupełnienie programu nauczania Blandyny Zajdler *Ciekawość w poznawaniu świata*.

5. Treści kształcenia

5.1. Geografia – zakres podstawowy

Dział VII podstawy programowej: Podział polityczny i zróżnicowanie rozwoju społeczno-gospodarczego świata. Mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm.

Uczeń:

- wskazuje na mapie miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych i podaje przykłady aktów terrorystycznych w wybranych regionach świata w XXI wieku;
- dyskutuje na temat wpływu mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach.

5.2 Historia

Dział LII podstawy programowej: Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty.

Uczeń:

- wyjaśnia genezę i skutki procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce;
- wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym: wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie;
- wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego.

6. Formy i metody realizacji projektu

6.1. Formy

- praca indywidualna,
- praca w grupach.

6.2. Metody pracy w projekcie

- stoliki eksperckie;
- lekcja odwrócona;
- burza mózgów, mapowanie pojęć;
- debata.

Metody opierające się na technologii ICT (od ang. *information and communication technologies*) zostaną wykorzystane do wyszukiwania informacji do lekcji wyprzedzających, poszukiwania materiałów na stronach internetowych, do porównania zmian, przygotowywania prezentacji oraz wymiany doświadczeń.

Projekt w całości może być realizowany przy nauce w trybie zdalnym. Zaproponowane metody i techniki można wykorzystywać przy zastosowaniu bezpłatnych narzędzi Google (Meet, Classroom), platformy Zoom, Teams. Doskonale sprawdzą się w sytuacji, gdy uczniowie wspólnie realizują zadania, wymieniają doświadczenia, materiały (bez konieczności przebywania w jednym pomieszczeniu). Poza tym wypracowane przez uczniów w projekcie materiały mogą być udostępniane w przestrzeni wskazanej przez nauczyciela – np. zakładka szkolnej strony internetowej.

7. Sposób realizacji

Faza wstępna

Na tydzień przed lekcją (we wspomnianym programie nauczania oznaczoną numerem 37: Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie) nauczyciel prosi uczniów o wykonanie zadania w domu. Mają odszukać informacje na temat aktualnych wydarzeń na świecie (zbieranie materiałów na temat współczesnych konfliktów – głównie w XXI wieku – oraz ich przyczyn). Prosi również, aby zebrane informacje pogrupowali według własnego kryterium. Wskazuje, że przy zbieraniu informacji/materiałów mogą korzystać z zasobów [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023), rządowych portali tematycznych, zasobów Biblioteki Narodowej/ wojewódzkiej/ miejskiej/ szkolnej. Materiały elektroniczne mogą być gromadzone w plikach, zaś tradycyjne, np. wycinki z prasy wykorzystujemy, tworząc portfolio.

Proponowane źródła informacji:

- materiały opublikowane na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (dostęp 11.01.2023);
- strony rządowe:
  - Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens (dostęp 11.01.2023);
  - Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy (PDF, 226 kB; dostęp 11.01.2023).

Warto polecić uczniom samodzielne znalezienie materiałów dotyczących, np. ustalania przyczyn konfliktów w Etiopii. Należy zrobić wykaz źródeł informacji oraz krótko napisać, czego ono dotyczyło.

Nauczyciel prezentuje zadania, które uczniowie będą realizować w grupach projektowych:

- Grupa I: Ameryka Północna i Środkowa
- Grupa II: Ameryka Południowa
- Grupa III: Azja
- Grupa IV: Afryka
- Grupa V: Europa

Nauczyciel dokonuje podziału na 5 grup, najlepiej przydzielając każdej inny kontynent do opracowania. Uczniowie są dobierani według zainteresowań. Nauczyciel kontroluje, czy wszyscy znaleźli się w grupie i nikt nie został wykluczony. Ważne jest, aby uczniowie o zróżnicowanych (w tym specjalnych potrzebach edukacyjnych) nie zostali wykluczeni podczas ustalania grup. Jeśli zaistnieje sytuacja, że więcej uczniów jest zainteresowanych tematem, można stworzyć dwie grupy, np. Europa, ale wtedy przydzielamy zadania konkretne, np. Europa Wschodnia, Europa Zachodnia.

Na lekcji nr 7 według programu nauczania koordynator wprowadza uczniów w realizację projektu. Nauczyciel przedstawia uczniom zakres działań. W trakcie lekcji omawia z uczniami zapisy kontraktu. Po dyskusji, podczas której uczniowie zgłaszają swoje propozycje uwzględniające ich preferencje, podpisują kontrakt. Następnie po zapoznaniu się ze swoimi zadaniami dyskutują w grupie nad sposobem ich prezentacji.

Uczniowie pracują na lekcji metodą stolików eksperckich.

Nauczyciel zapisuje na tablicy temat: „Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie”. Stawia pytanie, gdzie obecnie występują konflikty na świecie? Uczniowie zgłaszają swoje propozycje w technice burzy mózgów. Następnie dyskutują o sposobach przedstawienia tych konfliktów i rodzajach, do których można je zaliczyć? (5 min).

Nauczyciel przydziela zadania i prosi o pracę w grupie. Wyznacza czas –10 minut. Każdej osobie w zespole przydziela numer od 1 do 5. Jeśli w grupie jest uczeń, np. z niepełnosprawnością narządu słuchu lub wzroku, to można przydzielić mu cichego przyjaciela. Wówczas dwóch uczniów będzie referować przydzielone zadanie. Zdarza się, że w zespole klasowym pracuje uczeń nieśmiały. Jednak realizując zadania w znanym sobie zespole, dobrze odnajdzie się np. podczas indywidualnej prezentacji zadania.

Po 10 minutach nauczyciel prosi, aby osoby z przydzielonymi numerkami utworzyły osobne grupy („jedyńki”, „dwójki” itd.). Czas pracy w nowej grupie to 10 minut (uczniowie wzajemnie się słuchają i wykonują notatki zgodnie z kartą pracy

zamieszczoną w materiałach pomocniczych). Po wyznaczonym czasie uczniowie wracają do swoich grup eksperckich, w których dyskutują i wyciągają ostateczne wnioski.

Uwaga! Metoda ta wymaga dyscypliny czasowej, tak aby zmieścić się w czasie prezentacji w grupach. Zapowiadamy, że na kolejnej lekcji odbędzie się dyskusja i podsumowanie pracy. Uczniowie mogą nie zdążyć z wykonaniem map, dlatego zaproponowano pracę domową w grupach. Uczniowie mają do wykonania mapy z obszarami (kraje) konfliktów i szlakami uchodźców. Może to być prezentacja multimedialna. Podpowiadamy uczniom, z jakich stron internetowych mogą skorzystać. Uczeń powinien również samodzielnie korzystać z dostępnych źródeł i wyszukiwać materiały potrzebne na lekcję.

Faza podsumowująca projekt – dyskusja na temat roli organizacji międzynarodowych w celu rozwiązania spornych kwestii. Praca z mapą. Podsumowanie i samoocena uczniów. Jeśli czasu starczy, to proponuję krótki sprawdzian (załącznik nr 2) nie tyle wiedzy, co poprawności przekazanych informacji oraz sprawdzenie, ile uczniowie zapamiętali.

8. Ocenianie projektu

W przypadku krótkiego projektu (1–2 godziny lekcyjne) należy zastosować ocenianie kształtujące (wskazanie, które treści i postawy są poddawane ocenie).

Propozycja

- Znajomość terminów: konflikt, uchodźca, terroryzm.
- Wskazanie na mapie terenów objętych współczesnymi konfliktami.
- Wykonanie map ze szlakami uchodźców.

Propozycja treści które powinny być ocenione:

1) Wiedza

- Znajomość terminów: konflikt, uchodźca, terroryzm.
- Wskazanie na mapie terenów objętych współczesnymi konfliktami.

2) Pomysły

- Wykonanie map ze szlakami uchodźców.
- Pomysły na prezentacje map każdej grupy.

3) Dyskusja

- Dyskusja: argumenty, pomysły na rozwiązanie konfliktu.

4) Prezentacja. Oceniając prezentację, bierzemy pod uwagę:

- Zgodność prezentacji z tematem i celami projektu.
- Różnorodność źródeł informacji.
- Umiejętność analizy zebranych materiałów.
- Czy mapa jest czytelna, wykonana starannie, bez błędów.

Karta samooceny ucznia

- 1) Jak oceniasz swoją wiedzę na temat znajomości konfliktów na świecie przed realizacją projektu w skali 1–10?
- 2) Jak oceniasz swoją wiedzę na temat konfliktów po wysłuchaniu prezentacji grup w skali 1–10?

3) Jak oceniasz własne przygotowanie do pracy w grupie?

- Dobrze / Słabo
- Wcale się nie przygotowywałem(-am)
- Dlaczego?

.....
 .....

4) Jak oceniasz pracę w grupie eksperckiej:

- W fazie pierwszej (pracując wspólnie nad kartą pracy) skala: 1–2–3–4–5
- Jestem zdany(-a) na własne siły: Tak/Nie
- Co chciałbym/chciałabym zmienić: .....

5) Czy podobała się Tobie taka forma pracy na lekcji?

Wskaż: plusy takiej pracy:

.....
 .....

Wskaż minusy takiej pracy

.....
 .....

6) Zapisz wnioski

.....
 .....

9. Ewaluacja projektu

Ewaluacja projektu edukacyjnego powinna odbyć się po drugiej lekcji i po zebraniu ankiety samooceny uczniów. Należy wtedy zadać sobie pytanie: Z jakim zespołem klasowym realizowałam(-em) projekt?

a) Czy w tej klasie, przy jednej godzinie lekcyjnej, z takim zespołem uczniów, mogę stosować metody aktywne? TAK/NIE

- Dlaczego tak

.....
 .....

- Dlaczego nie

.....
 .....

b) Jakimi metodami mogę pracować? .....

c) Czy w tym zespole są uczniowie uzdolnieni? Tak/Nie

Rodzaje uzdolnień:

.....
 .....

d) Czy w tym zespole uczniowskim muszę dostosowywać zakres treści do możliwości klasy? Tak/Nie

W jakim zakresie?

.....
 .....

e) Czy czas przeznaczony na przygotowanie się grupy do prezentacji był wystarczający? Tak/Nie

f) Czy czas pracy w grupach eksperckich był wystarczający? Tak/Nie

g) Czy cel projektu dla tej grupy uczniów został zrealizowany? Tak/Nie

h) Wnioski do dalszej pracy w tej klasie:

W jaki sposób przydzielać zadania do pracy w grupach?

.....

W jaki sposób dzielić uczniów na grupy (jakie kryterium)?

.....

W jaki sposób kontrolować czas pracy w grupie?

.....

Sugestie do dalszej pracy z tym zespołem:

.....

Nauczyciel prowadzący projekt może również:

1) Wykorzystać metodę kosz i walizka w celu wywołania refleksji wśród uczestników. Nauczyciel przygotowuje dwa plakaty. Na jednym umieszcza kosz, na drugim walizkę. Rozdaje uczniom karteczki samoprzylepne w dwóch kolorach. Prosi, aby ocenili projekt. W tym celu na kartkach jednego koloru (np. żółtych) mają zapisać to, co ich zdaniem było interesujące (pozytywne), a na drugich (np. różowych) to, co ich zdaniem było zbędne, nie zaciekało ich (negatywne). Uczniowie przyklepiają kartki w odpowiednich miejscach – pozytywne na plakacie z walizką, negatywne – na plakacie z koszem. Następnie jeden z nich odczytuje informacje zapisane na karteczkach umieszczonych „w koszu” oraz „w walizce”. Na zakończenie można dodatkowo zadać uczniom pytanie: Czy w trakcie realizacji projektu był element, który Was zaskoczył? Możecie to teraz skomentować.

2) Dokonać refleksji odnośnie do zrealizowanego projektu. W autoewaluacji poszukuje odpowiedzi na pytania:

- Czy cel projektu został zrealizowany? Jeśli nie, to dlaczego?
- Czy zastosowane metody pomogły uczniom osiągnąć cel projektu?
- Czy uczeń:
  - wskazuje na mapie obszary napięć i konfliktów? Tak/Nie
  - rozumie pojęcie konflikt? Tak/Nie
  - wyjaśnia przyczyny konfliktów na świecie? Tak/Nie

10. Materiały pomocnicze

Zadania do pracy w grupie (lekcja 7)

Grupa 1. Ameryki Północna i Środkowa

Instrukcja

- a) Pracujemy metodą stolików eksperckich. Przygotowując się do lekcji, można korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Interesować Was będą przede wszystkim:
  - [Konflikty zbrojne we współczesnym świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Współczesne konflikty na świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Skutki konfliktów zbrojnych](#) (dostęp 11.01.2023).
- b) Każdy członek zespołu indywidualnie po uzgodnieniu tekstu uzupełnia kartę pracy tylko ze swoim kontynentem (Ameryka Północna i Środkowa).
- c) Po 10 minutach pracy w grupie szukamy swojej nowej grupy i przekazujemy opracowania dotyczące konkretnego kontynentu kolegom, w razie pytań uzupełniamy treści (zaznaczając innym kolorem, podkreśleniem uwagi kolegów, tak aby móc przekazać to swojej pierwszej grupie).
- d) Nanosimy na swoją mapę miejsca konfliktów, mapa może być w wersji cyfrowej.
- e) Każdy uczeń uzupełnia kartę pracy po wysłuchaniu kolegi.

W przypadku nauczania zdalnego karta pracy zostaje udostępniona na dysku wspólnym.

Karta pracy. Grupa 1

Ameryka Północna i Ameryka Środkowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Ameryka Południowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Europa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Azja

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Afryka

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Grupa 2. Ameryki Południowa

Instrukcja

- a) Pracujemy metodą stolików eksperckich. Przygotowując się do lekcji, można korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Interesować Was będą przede wszystkim:
    - [Konflikty zbrojne we współczesnym świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
    - [Współczesne konflikty na świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
    - [Terroryzm](#) (dostęp 11.01.2023);
    - [Skutki konfliktów zbrojnych](#) (dostęp 11.01.2023).
  - b) Każdy członek zespołu indywidualnie po uzgodnieniu tekstu uzupełnia kartę pracy tylko ze swoim kontynentem (Ameryka Południowa).
  - c) Po 10 minutach pracy w grupie szukamy swojej nowej grupy i przekazujemy opracowania dotyczące konkretnego kontynentu kolegom, w razie pytań uzupełniamy treści (zaznaczając innym kolorem, podkreśleniem uwagi kolegów, tak aby móc przekazać to swojej pierwszej grupie).
  - d) Nanosimy na swoją mapę miejsca konfliktów, mapa może być w wersji cyfrowej.
  - e) Każdy uczeń uzupełnia kartę pracy po wysłuchaniu kolegi.
- W przypadku nauczania zdalnego karta pracy zostaje udostępniona na dysku wspólnym.

Karta pracy. Grupa 2

Ameryka Północna i Ameryka Środkowa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Ameryka Południowa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Europa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Azja

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Afryka

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Grupa 3. Azja

Instrukcja

- a) Pracujemy metodą stolików eksperckich. Przygotowując się do lekcji, można korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Interesować Was będą przede wszystkim:
- [Konflikty zbrojne we współczesnym świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Współczesne konflikty na świecie](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Terroryzm](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Skutki konfliktów zbrojnych](#) (dostęp 11.01.2023).
- b) Każdy członek zespołu indywidualnie po uzgodnieniu tekstu uzupełnia kartę pracy tylko ze swoim kontynentem (Azja).
- c) Po 10 minutach pracy w grupie szukamy swojej nowej grupy i przekazujemy opracowania dotyczące konkretnego kontynentu kolegom, w razie pytań uzupełniamy treści (zaznaczając innym kolorem, podkreśleniem uwagi kolegów, tak aby móc przekazać to swojej pierwszej grupie).
- d) Nanosimy na swoją mapę miejsca konfliktów, mapa może być w wersji cyfrowej.
- e) Każdy uczeń uzupełnia kartę pracy po wysłuchaniu kolegi.

W przypadku nauczania zdalnego karta pracy zostaje udostępniona na dysku wspólnym.

Karta pracy. Grupa 3

Ameryka Północna i Ameryka Środkowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Ameryka Południowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Europa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Azja

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Afryka

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Grupa 4. Afryka

Instrukcja

- a) Pracujemy metodą stolików eksperckich. Przygotowując się do lekcji, można korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Interesować Was będą przede wszystkim:
  - Konflikty zbrojne we współczesnym świecie (dostęp 11.01.2023);
  - Współczesne konflikty na świecie (dostęp 11.01.2023);
  - Terroryzm (dostęp 11.01.2023);
  - Skutki konfliktów zbrojnych (dostęp 11.01.2023).
- b) Każdy członek zespołu indywidualnie po uzgodnieniu tekstu uzupełnia kartę pracy tylko ze swoim kontynentem (Afryka).
- c) Po 10 minutach pracy w grupie szukamy swojej nowej grupy i przekazujemy opracowania dotyczące konkretnego kontynentu kolegom, w razie pytań uzupełniamy treści (zaznaczając innym kolorem, podkreśleniem uwagi kolegów, tak aby móc przekazać to swojej pierwszej grupie).
- d) Nanosimy na swoją mapę miejsca konfliktów, mapa może być w wersji cyfrowej.
- e) Każdy uczeń uzupełnia kartę pracy po wysłuchaniu kolegi.

W przypadku nauczania zdalnego karta pracy zostaje udostępniona na dysku wspólnym.

Karta pracy. Grupa 4

Ameryka Północna i Ameryka Środkowa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Ameryka Południowa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Europa

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Azja

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Afryka

Konflikt:

.....
.....

Przyczyna:

.....
.....

Grupa 5. Europa

Instrukcja

- a) Pracujemy metodą stolików eksperckich. Przygotowując się do lekcji, można korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Na stronach rządowych wyszukajcie materiały dotyczące współczesnych konfliktów, np. informacje o Ukrainie, w szczególności dotyczące problemu uchodźców

Możecie skorzystać z materiałów zamieszczonych na stronie [unhcr.org](#) (dostęp 11.01.2023):

- [Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy](#) (PDF, 226 kB; dostęp 11.01.2023).
- b) Każdy członek zespołu indywidualnie po uzgodnieniu tekstu uzupełnia kartę pracy tylko ze swoim kontynentem (Europa).
- c) Po 10 minutach pracy w grupie szukamy swojej nowej grupy i przekazujemy opracowania dotyczące konkretnego kontynentu kolegom, w razie pytań uzupełniamy treści (zaznaczając innym kolorem, podkreśleniem uwagi kolegów, tak aby móc przekazać to swojej pierwszej grupie).
- d) Nanosimy na swoją mapę miejsca konfliktów, mapa może być w wersji cyfrowej.
- e) Każdy uczeń uzupełnia kartę pracy po wysłuchaniu kolegi.

W przypadku nauczania zdalnego karta pracy zostaje udostępniona na dysku wspólnym.

Karta pracy. Grupa 5

Ameryka Północna i Ameryka Środkowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Ameryka Południowa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Europa

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Azja

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

Afryka

Konflikt:

.....
 .....

Przyczyna:

.....
 .....

III. Zadania do pracy na lekcji kolejnej (np. lekcja 8)

Do kolejnej lekcji przygotowujemy się do dyskusji.

Uczniowie prezentują swoje mapy z zaznaczonymi obszarami konfliktów, szlakami uchodźców, może być to również prezentacja multimedialna.

Grupy przygotowują odpowiedzi na pytania:

- Jak można zapobiec konfliktom: na kontynencie amerykańskim, w Azji, w Europie i w Afryce?
- Jakie są główne przyczyny konfliktów na obszarze poszczególnych kontynentów?

Dyskusja.

11. Komentarz metodyczny do projektu

- 1) Projekt przedmiotowy może dotyczyć wybranych treści przedmiotowych określonych w podstawie programowej, ale też wykraczać poza treści zapisane w podstawie programowej. W każdym projekcie punktem wyjścia jest postawienie problemu, w tym przypadku zadajemy pytania: Co jest współcześnie przyczyną konfliktów?, Gdzie na świecie trwają konflikty?, Jakie są konsekwencje konfliktów światowych? itp. Realizację projektu przedmiotowego umożliwi zastosowanie różnych metod w celu rozwiązania problemu, ponieważ projekt jest grupowym, planowanym działaniem, mającym na

celu rozwiązanie problemu, dlatego w tym przypadku zastosowano metodę stolików eksperckich.

- 2) Nauczyciel omawiając metody pracy, wskazuje między innymi na metodę projektu i stoliki eksperckie. Metoda ta rozwija myślenie naukowe i pomaga w zdobywaniu umiejętności przydatnych w życiu codziennym. Przygotowuje ucznia do zdawania egzaminów zewnętrznych.
- 3) W trakcie realizacji projektu kształtujemy kompetencje w zakresie: nauk przyrodniczych, kompetencje rozumienia i tworzenia informacji, cyfrowe, społeczne i w zakresie uczenia się, ekspresji kulturalnej.
- 4) Treści kształcenia mogą być przekazywane w systemie zdalnego nauczania (patrz: zadania w grupach, materiał pomocniczy).
- 5) Projekt może być realizowany na lekcji 37 w klasie II (Temat: Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie lub zgodnie z programem nauczania geografii na III etapie w zakresie rozszerzonym temat: „Czego i jak będziemy się uczyć?”). Podstawa programowa zakłada wspólną realizację treści dla poziomu podstawowego i rozszerzonego od klasy I (Podstawa programowa rozszerzenie punkt VII: Współpraca i konflikty: Uczeń wyjaśnia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata oraz ich wpływ na zmiany granic państw, migracje ludności, struktury społeczne, gospodarkę i środowisko przyrodnicze).
- 6) Na lekcji 37 rekomenduje się przeprowadzenie debaty. Uczniowie w domu pracują z kartami pracy, jak na poziomie podstawowym, a następnie tylko prezentują wnioski, przygotowują się do debaty. Debata panelowa zgodna z ustaloną kolejnością czynności: wybór moderatora, ekspertów (są to przedstawiciele grup reprezentujących poszczególne kontynenty), pozostali uczniowie klasy to obserwatorzy, którzy również uczestniczą w debacie.
- 7) Nauczyciel informuje uczniów o konieczności zbierania materiałów na temat współczesnych (głównie w XXI wieku) konfliktów oraz ich przyczyn. Wskazuje na konieczność grupowania zebranych informacji, np. co wydarzyło się współcześnie na kontynentach, w państwach.
- 8) Nauczyciel wyjaśnia, że podczas zbierania informacji/materiałów mogą korzystać z zasobów: [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023), rządowych portali tematycznych, zasobów biblioteki wojewódzkiej/miejskiej/szkolnej.
- 9) Praca indywidualna, z mapą oraz materiałami źródłowymi umożliwia tworzenie zadań dostosowanych do indywidualnych potrzeb zarówno ucznia zdolnego, jak i z trudnościami. Praca z mapą kształtuje umiejętności czytania map u wszystkich uczniów.
- 10) Dzielimy uczniów na grupy mieszane. Praca metodą stolików eksperckich ułatwia współpracę z uczniami o zróżnicowanych możliwościach dydaktycznych czy z różnymi dysfunkcjami podczas wspólnie wykonywanych zadań, np. uczniowie z niepełnosprawnością narządu wzroku lub słuchu łatwiej komunikują się w małej grupie.
- 11) Propozycje metod pracy zastosowane w projekcie zbieżne są z propozycjami zamieszczonymi w programie nauczania. Są to:

- Metoda projektu – wskazywana przez autorkę programu nauczania jako jedna z metod indywidualizacji procesu dydaktycznego w pracy z uczniem o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych. W każdym przypadku wybór i układ omawianych tematów powinien być dostosowany do zainteresowań uczniów oraz potrzeb i ich zdolności.
- Stoliki eksperckie – metoda ta pozwala na kreowanie aktywności uczniów nieśmiałych, którym trudno jest zaistnieć na forum klasy/szkoły.
- Lekcja odwrócona – przygotowanie się ucznia do konkretnej lekcji/zadania, przeznaczając na to odpowiedni, dla niego indywidualnie, czas.
- Burza mózgów, mapowanie pojęć – aktywizuje ucznia z różnymi dysfunkcjami (dyslektyk dysgrafia, uczeń nieśmiały itp.). To uczeń generuje pomysły, a następnie przykleja swój na tablicy, mapowanie pojęć).
- Debata – uczniowie podejmują decyzje, ćwiczą umiejętności argumentowania i obrony własnych poglądów, wykorzystują wiedzę nabytą podczas przygotowania do lekcji.

12. Załączniki

12.1. Załącznik nr 1. Regulamin projektu

- 1) Temat: Przyczyny konfliktów we współczesnym świecie.
- 2) Cel: Poznanie przyczyn konfliktów na świecie i miejsc ich występowania.
- 3) Przedmiotem projektu jest: wskazanie miejsc (kontynentów, krajów) i przyczyn konfliktów we współczesnym świecie.

Uczniowie: wskazują na mapie obszary napięć i wyjaśniają przyczyny konfliktów na świecie.

4) Zasady pracy:

- Możemy korzystać na lekcji z własnych tabletów podczas pracy w grupach.
- Pracujemy w 5 grupach eksperckich, zgodnie z kartą pracy.
- Przestrzegamy czasu pracy w grupach 2 razy po 10 minut.
- Nie przeszkadzamy sobie nawzajem.
- Nie komentujemy wypowiedzi kolegów, szanujemy ich odmienne zdanie.
- Wspieramy się w realizacji zadań projektowych.
- Współpracujemy, ucząc się od siebie.
- Uzupełniamy karty pracy.
- Przygotowujemy się do dyskusji, wykonujemy też mapy z obszarami napięć i szlakami uchodźców.

5) Zadania do realizacji w poszczególnych grupach:

- Grupa 1: Ameryki Północna i Środkowa.
- Grupa 2: Ameryki Południowa.
- Grupa 3: Azja.
- Grupa 4: Afryka.
- Grupa 5: Europa.

6) Oceniamy:

- znajomość: terminów: konflikt, uchodźca, terroryzm;
- prawidłowe wskazanie na mapie terenów objętych współczesnymi konfliktami;

- wykonanie map ze szlakami uchodźców;
- umiejętność przekazywania zebranych informacji;
- umiejętność współpracy w grupie.

7) Kryteria osiągnięcia celu. Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia: konflikt, uchodźca, terroryzm;
- rozróżnia rodzaje konfliktów: religijne, cywilizacyjne, wojen wewnętrznych, ruchy separatystyczne, środowiskowe;
- odpowiada na wszystkie pytania zamieszczone w karcie pracy;
- wymienia i wskazuje na mapie obszary aktualnych konfliktów zbrojnych na świecie;
- wyjaśnia przyczyny występowania konfliktów;
- omawia konflikty etniczne na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje;
- rozumie różnicę między konfliktem a terroryzmem;
- wyjaśnia rolę organizacji międzynarodowych w rozwiązaniu konfliktów;
- wymienia organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw człowieka i charakteryzuje działania jednej z nich;
- wykazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; przedstawia problem łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym;
- wymienia źródła współczesnego terroryzmu oraz przedstawia różne organizacje terrorystyczne oraz sposoby i przykłady ich działania.

12.2. Załącznik nr 2. Sprawdzian przypisany do grup, po prezentacji grup eksperckich

Grupa Europa (0–3 punkty)

Zaznacz prawidłową odpowiedź

- 1) Obecnie najwięcej konfliktów odnotowuje się na terytorium Azji i Afryki. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 2) W Ameryce występują konflikty na tle społecznym. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 3) Akt terroryzmu z 11 września 2001 r. miał miejsce (zaznacz prawidłową odpowiedź): w Azji, w Ameryce Północnej, w Ameryce Południowej. (0–1 punkt)

Grupa Ameryka Północna (0–3 punkty)

Zaznacz prawidłową odpowiedź

- 1) Konflikty na tle religijnym i etnicznym występują w Hiszpanii w kraju Basków. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 2) Konflikty na tle religijnym, etnicznym i z niedożywienia są charakterystyczne dla Afryki. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 3) Obecnie za obszary napięć uznaje się obszary Półwyspu: Krym, Jamał, Prawda/Fałsz (0–1 punkt)

Grupa Azja (0–3 punkty)

Zaznacz prawidłową odpowiedź

- 1) Konflikt na tle politycznym miał miejsce w Ameryce Południowej i dotyczył wysp Falklandy. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 2) Najwięcej sporów terytorialnych występuje na obszarze Europy, Afryki, Ameryki Północnej. (0–1 punkt)
- 3) Akt terroryzmu miał miejsce na stacji w Madrycie w 2004 roku. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)

Grupa Afryka (0–3 punkty)

Zaznacz prawidłową odpowiedź.

- 1) Wojny narkotykowe są charakterystyczne dla Ameryki Południowej, Europy, Azji. (0–1 punkt)
- 2) Obecnie za obszary napięć uznaje się Półwysep Koreański. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 3) Zaznacz prawidłową odpowiedź: Akt terroryzmu na szkołę w Biesłanie miał miejsce w 2004 roku. Jakie to jest państwo? Ukraina/ Rosja/ Białoruś. (0–1 punkt)

Grupa Ameryka Południowa (0–3 punkty)

Zaznacz prawidłową odpowiedź

- 1) Najwięcej sporów terytorialnych występuje w Azji i Afryce. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 2) W Europie obszarami napięć są terytoria Irlandii Północnej i Ukrainy. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)
- 3) Do Europy w ostatnich latach jest bardzo mały napływ uchodźców z Azji. Prawda/Fałsz (0–1 punkt)

12.3. Załącznik nr 3. Proponowane strony w internecie/ informacja dla nauczyciela

- 1) Konflikty zbrojne we współczesnym świecie (dostęp 11.01.2023);
- 2) Współczesne konflikty na świecie (dostęp 11.01.2023);
- 3) Terroryzm (dostęp 11.01.2023);
- 4) Konflikty na świecie – konflikt naddniestrzański (dostęp 11.01.2023);
- 5) Skutki konfliktów zbrojnych (dostęp 11.01.2023);
- 6) Uchodźca czy migrant. Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens (dostęp 11.01.2023);
- 7) Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy (PDF, 226 kB; dostęp 11.01.2023).

Blandyna Zajdler – w 1976 roku otrzymała dyplom z geografii ekonomicznej na Uniwersytecie Łódzkim na Wydziale Geografii i Nauk o Ziemi. Ukończyła studia podyplomowe z turystyki na Uniwersytecie Łódzkim, jest nauczycielem dyplomowanym. Po studiach pracowała w szkole podstawowej i liceum ogólnokształcącym, a od 1994 roku jako doradca metodyczny. Jako nauczyciel akademicki prowadziła ćwiczenia z dydaktyki przyrody i geografii. Współpracowała z Fundacją Młodzieżowej Przedsiębiorczości przy ewaluacji projektów, uczestniczyła w projekcie Centrum Nauki Kopernik poświęconym opracowaniu rekomendacji wyposażenia pracowni przyrodniczej. Recenzowała podręczniki do geografii Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych oraz wydawnictwa Nowa Era. Kierownik zespołu ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej tworzących aktualną podstawę programową nauczania przyrody, autorka licznych publikacji kierowanych do nauczycieli, współpracowała z Ośrodkiem Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych i Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie.